

קריית שמונה: העגלון מבוקארשם

עגלונים וסוסים ועגלות. תגידו — בוקארשם זה לא עיר גדולה? ובכל זאת הס' תובבנו שם עם עגלות.

אבל עכשיו צריך לשכוח הכל. בשבוע הבא יום העצמאות וצריך לשמוח. אפשר יהיה לשמוח גם פה, בקריית שמונה, אם הי' מועצה לא תעשה צרות עד אז. פה יש דמוקרטיה, נכון? מותר לעשות ולהגיד הכל בלי פחד. לצלם? לא! לא! תצלמו את אפרים ילר. הוא הסבל הזקן (68) שלנו. מסכן, מרויח שתיים-שלוש לירות ביום וגם הוא מרומניה.

אבל מילא. צריך לשמוח ביום העצמאות. זכותו של כל יהודי לעשות שמח. ביחוד אם הוא עגלון.

ברחוב הראשי של קריית שמונה עמדו שלוש עגלות. הסוסים גירשו בעצלתיים את הובובים שהציקו להם בעקיצותיהם. העג' לונים עשו עוד פחות מזה. משה שפיגלר ניצב דומם בין חבריו, נשען על עגלתו. גבר צעיר (32) ונאה זה, נראה היה יוצא-דופן מעט בסביבה זו.

"ידעתי, בטח שידעתי שקמה המדינה," סיפר שפיגלר. "הייתי אז ברומניה, ועוד לפני שהכרנו על הקמת המדינה יצאתי יחד עם אשתי לקבל הכשרה בתנועה הציונית. חצי-שנה היינו בהכשרה, אבל לצאת מרר-מניה לא נתנו לנו וכל ההכשרה הייתה לחינם. אולי אני לא נראה כמו עגלון, אבל גם ברומניה הייתי עגלון. תמיד הייתי עג' לון."

"חיכינו ברומניה לרגע שיתנו לנו לצאת, ורק ב-1950 השתנתה קצת האווירה והגשנו בקשות לקבל היתר-יציאה. אחרי שנה של מה קיבלנו את הדרכונים. הגענו ארצה עם ילד אחד ושלושה אותנו ישר לקריית שמונה. עבודה הייתה לי בקיבוץ חוליות. בתור פועל פשוט, לא עגלון. שלוש שנים עבדתי קשה בכל מיני עבודות, כדי לחסוך 600 לירות לקניית עגלה וסוסה. גם אשתי התגייסה למכשע ועבדה קשה מאד ביעור. לבסוף קנינו את הסוס והעגלה, התחלתי לעבוד והכל היה בסדר. עד השנה. לפני כמה חודשים באה פתאום המועצה המקומית בדרישה, שכל העגלונים יעזבו את המקום שבו הם נמצאים עכשיו ויילכו לעבוד במר-שכה שבונים מצפון לקריית שמונה."

"אז אנחנו שואלים, מה נעשה שם עם הסוסים? באנו תיכף כשקמה המדינה כי רצינו לחיות במנוחה בלי שהגויים יפריעו לנו. והנה יהודים לא נותנים לנו לחיות."

"פה יפה מאד. הכל מתפתח יפה ומר-מאד, אבל למה אסור להסתובב או לעמוד פה עם סוס ועגלה? בבוקרשט מותר היה להסתובב בעיר עם סוס ועגלה והלואי ש' פה יהיה בעוד 20 שנה מה שהיה שם ב' בבוקרשט. אומרים לנו שפה תהיה פעם עיר גדולה, וזה הרחוב הראשי ולכן לא יפה שברחוב הראשי יהיו דברים כאלה כמו

תר אל-קאדי:

הצבר במילואים

"המקום אמנם יוצא מן הכלל ביופיו, עד כדי כך שאנשים באים אפילו מירושלים כדי להנות מן הנוף ולחזור באותו יום הביתה. אבל אני רק מתנחל כאן מחוסר-מעשה מזה שלושה שבועות, ושמה שיש לי רק עוד שבוע." אברהם קרביץ (25), יליד חיפה, עושה את שרות המילואים שלו כק-צין קשר ליחידת התצפית של האו"ם בגבול הצפון, ליד דן.

"לו הייתי לבדי עם הנוף, זה היה אחרת. (בחופה יש מישור שתכעס לשמוע את הדברים האלה.) אבל יחד אתי נמצאים כאן באופן קבוע עוד שני יצורים חיים — משקיפי או"ם, המתחלפים כל שלושה ימים, לפני שאני מספיק להתרגל למנהגים המשר-נים ולטעם המיוחד שלהם. אלה שנמצאים כאן עכשיו אוהבים סטייקים, והביאו אתם שני קילו בשר. הם מהולנד וקנדה. אלה שהיו לפנייהם, איטלקים, אהבו כמובן ספא-גטי, והייתי מוכרח לאכול את זה כל היום. אבל גם כך זה יכול היה להיות הרבה יותר טוב, אילו ניסו המשקיפים הללו להבין אותנו. קשה לומר שהיחס של רובם הוא אוהד. אתה בעצם לא צריך להימצא פה בכלל, הם אומרים לי תמיד. נוכח להסתדר טוב מאד גם בלעדיך! צריך לה-

יות גמיש מאד אתם, ולדעת לבלוע בשקט דברים קטנים ובלתי-ניעמים. אחרת זה לא ילך. לדוגמה: אנחנו משתמשים בציוד של האו"ם. אין הם סובלים מחוסר-נוחיות. אבל המזון שעל מיטתי הוא המחורבן ביותר מכל המזונות. ענין המזון חשוב לי במיוחד, כיון שאני מבלה את רוב זמני בשכיבה על המיטה ובקריאה. האידיאל שלי הם זה לבלות חופשה בבירות. הם מספרים לי ששם האנשים נחמדים והגונים מאד. אר-לם רק הבוקר סיפר לי אחד ששילם שמונים דולר לאחת הגשים ההגונות שם, כהערכה לרוב הגינותה.

"לפעמים אני תוהה אם לא יותר טוב היה להימצא כעת ביחידה קרבית, במקום להשתעמם כאן עד מוות. לא תמיד הייתי בטלן כזה. במבצע-סיני, למשל, הצטרפתי כקצין-סיוע-אירי לחטיבה 9, שיצאה לשרם אל-שייך.

"כשקמה המדינה, הייתה אצלנו בעיר עמ' דה של ההגנה, ואני לימדתי אנשים מבוגרים להשתמש בסטן ובברן. כיום שכחתי בעצמי את המלאכה, ובמקום זה אני לומד שנה שניה כלכלה. עד אז אני נהנה, עד כמה שאפשר, מן החיים, ובזמן הפנוי שלי (וכאן הוא מצוי בשפע) אני כותב שירים. אינני יודע מדוע, אבל ברובם הם יוצאים עצובים. דוגמת זה שכתבתי עכשיו: בואי, / הבי ידן ונלך, / בי ידן ונלך, / בואי, / הבי ידן ונלך, / ונפספס / על גבע וצוק / של עצבת, / ונעבור / בקפיצה ודילוג / על עמק יגון." "יום העצמאות? לדעתי כל ההופעות ה' טפשיות, כולל המצעדים, ריקות מתוכן."

ראש פינה: מוכר הבנויו

הגיעו הבריטים ו-16 האחרונים נתפשו. "חיכינו בעצבנות איומה שהסירות תח' זורנה, מכיון שגם לא היה לנו כבר מה לאכול," העלה ירדני וכרונות. "בלילה היינו מתקרים לחופי הארץ כדי לחכות לאיתות, וביום היינו מתרחקים, שלא להתגלות על ידי הבריטים. באחד הימים גיבה אותנו בכל זאת מטוס סיור בריטי וצלל מעלינו. לא הייתה לנו ברירה אלא לחזור ליוון. שם צבענו את האניה מחדש והחלפנו את שמה.

"בורך חוריה, ליד כרתים, קיבלנו ס.א.ס. מאי-מעפילים אחרת, שהחלה לטבוע. התי-קרבנו אליה והעברנו אלינו מעפילים, עד שהמספר הכולל באניותנו הגיע ל-1600 איש. הצפיפות והחללון היו גורמים. ארבעה אני-שים מתו. רוב האנשים שבאו מהאניה הטובעת צעקו כל הזמן: 'תנו לנו את תר' מיליהגב שלנו ונחזור לפולין!' לנו, אנשי פלוגת בית-ר, היו אקדחים, ובעזרתם הצ' לחנו להשליט משמעת-ברזל.

"הנסיעה, שהייתה צריכה להימשך שבוע-יים, נמשכה שלושה חודשים, עד שהגענו לנתניה ושם גילינו את האיתות המצופה. ירדנו לחוף, והסתתרנו בפרדס. כבר למח-דת הציבו אותנו לתפקידי-שמירה בראשון-לציון, משמרת-הירדן וראש-פינה. בראש פינה החלטתי להשאר, אחרי שהתקבצתי לעבודה בתחנת הבנויו.

"אחרי ההרפתקאות שהיו לי עד שעליתי ארצה רציתי לחיות בשקט. אבל כנראה שגזר עלי אחרת. במלחמת העצמאות גודע לנו שהערבים החליטו לפוצץ את הבית הקיצוני שלנו — תחנת הבנויו והמסעדה. שכנה ארמנית וידידותית סיפרה לנו על כך, והייתה מספרת לנו גם מתי הערבים מתכנ-נים להתקיף שיירות. נתנו לנו קבוצה של אנשי הגנה, ויחד היינו שומרים על הדרך. אבל לא האנשים האלה הם שעזרו לנו. עובדה שבית אחר, שהתכונן הערבים לפור-צץ, אמנם פוצץ, אף על פי שהוקף גדר כמו הבית שלנו וגשער עלי-ידי ההגנה. אותי הצילו הדחלילים. הכנתי מספר דחלילים, ובכל לילה, עד שטוהרה הסביבה, הייתי מעמיד אותם מסביב לבית כשומרים."

כשהגיע קלמן ירדני (37) לפני כעשרים שנה למקום, נכנס לעבוד כשכיר בתחנת-הדלק השייכת לאליהו קלינגר. הוא עובד שם עד היום, ושמו על כך. השבוע עשה ירדני את חשבון-הנפש שלו. ראשית, מ-יוון שיום העצמאות הוא תמיד עבורו יום חשבון-הנפש; שנית, מכיון שהשבוע הש' תתקף בפגישת-ירעים שן חבריו לעליה ההר-פתקת ארצה, בקטינה, אנית המעפילים בת 500 הטונות.

יחד עם חבריו מפלוגת בית-ר יצא יר-דני ארצה ב-1939. התכנית הייתה להגיע עד קפריסין ושם היו צריכות להמתין סירות מהארץ כדי להוריד את האנשים. בקבוצות של 200 בכל סיבוב. הסירה הראשונה הצ' ליחה לפרוק את המטען החי ליד הרצליה, אולם לפני שהורדו כל המעפילים אל החוף

מחניים: צבעי בבריכת הדגים

דגים הממזרים האלה נשפכים לתוך המכור-נית.

"לפי השם שלי רואים תיכף שאני מכר-ר, ואם זה לא מספיק אז גם הפנים האלה מראים את זה בדיוק. יש לי משפחה גדולה בספרד, אחים ואחיות והורים. כשאמרו יש מדינה, אמרתי צריך ללכת לשם. זה לקח הרבה זמן, כי לא היה לי מספיק כסף. המקצוע שלי זה צבעי. בספרד זה היה מקצוע מצוי. גם פה יש בטח אנשים שחיים מזה, אבל בראש-פינה, איפה שאני גר, אין בכלל מה לעשות במקצוע שלי. כאן אנשים לא צובעים הרבה את הבית שלהם.

"פעם אחת במשך כל השנה באים הא' נשים של ראש פינה. נותנים לי בסך-הכל חמש לירות ואומרים תסייד לנו את הבית. בחיפה או ברחובות אפשר לחיות מעבודה של צבעות. שם לאנשים יש כסף. שם גם מנקים את הדירות יותר מפעם לשנה."

"הסוכנות רק הביאה אותי מספרד ל-מרוקו, ויותר לא איכפת לי מה אני עושה. תמיד שואלים החברים אם אמא שולחת לי כסף מספרד. למה שתשלח לי כסף? אם היא תשלח כסף, אז היא בעצמה תפסד, אני לא ארויח הרבה ורק הממשלה תרויח כסף מזה שהיא תחליף אותו איך שהיא רוצה."

אליאס בנקנודל חי מעבודות מקריות, יחד עם אשתו וזהבה, בת העדה הפרסית, הנמ' צאת בחדשי הריונה האחרונים. אין הוא מקבל כסף בעד עבודתו בבריכות הדגים של מחניים. במקום זה הוא נוטל מספר דגים סוררים הקופצים מתוך הבריכה אל השדה, מכה את ראשם באבן ושם אותם הצידה. זה שכרו.

אבל אני שמח מאוד שאני פה במ' דינה שלי ועושה מה שאני רוצה. עוד מעט יש יום העצמאות שלנו ויהיה שמח בלב. אני יושב באותו יום בבית עם אשתי ולא יוצא החוצה. בשביל לצאת החוצה לשמח צריך כסף וכסף אין לי. לשמוח בלי כסף — אפשר בבית."

פעם הייתה ראש-פינה הישוב העירוני ה' צפוני ביותר. וככל שהיו מצפינים, היו ה' ישובים קטנים יותר ומרוחקים יותר זה מ' זה. כיום מוצאים את הקידמה צפונית ל-ראש-פינה, בקריית שמונה. ראש-פינה עצמה, פעם מרכז חשוב לצעירים-עולים, הפכה ל' היות עתה עיירה מנוממת וקופאת-אל-שמ' ריה.

"פה לא מעניין בכלל," קבע לכן בפסקנות אליאס בנקנודל (35), שהיה עסוק בתפישת הקרפיונים הסריה-משמעת, שזינקו ללא הרף מבריכת המיון של קיבוץ מחניים. אני לא תמיד עובד כאן; רק עכשיו, כשצריך לשלוח את הדגים העירה, מביאים אותם לבריכה הזאת, קרוב לכביש. המכונית באה ועומדת ליד הבריכה, אנחנו פותחים דלת בצד והי'